

La llarga nit de les universitats valencianes

El deute que arrossegueuen amb la Generalitat les universitats públiques valencianes les ha posades entre l'espasa i la paret. La qüestió del finançament significa l'enèsima topada entre els centres d'educació superior i una administració, la del Partit Popular, que mai no ha vist amb bons ulls això de l' 'autonomia universitària'.

Quan, el 1996, la Universitat d'Alacant (UA) va invitar Eduardo Zaplana a la inauguració del curs acadèmic, ell va acceptar de bon grat. Hi va acudir amb un seguici de càrrecs del Partit Popular i de seguida va comunicar que volia que el rector, Andrés Pedreño, li cedira la presidència de l'acte. Pedreño, dolgut per la intenció de Zaplana de crear una universitat a Elx en competència directa amb la seua, s'hi va negar. El president de la Generalitat ho va veure clar: va enfilar la porta d'eixida i precipitadament abandonà l'acte abans d'haver començat.

L'episodi, a primera vista anecdòtic, va ser premonitori de les re-

lacions que els successius governs populars han tingut amb les universitats públiques valencianes, que han vist com aquests darrers catorze anys l'administració autonòmica ha intentat de totes passades anihilar el poder d'unes entitats a les quals van penjar el cartell de "subversiu" de bon començament. L'autonomia de què gaudeixen per llei ha estat percebuda des del palau de Benicarló, seu del Consell, com una amenaça, cosa que els ha portat a desacreditar-les de manera més o menys dissimulada i a estrangular-les econòmicament. La qüestió dels diners ha estat l'últim motiu de disputa entre les universitats i la Generalitat, que els deu 914

milions d'euros en concepte de pagaments endarrerits, arrossegats des del 2004. I, encara més, des de l'agost de l'any passat no reben les anomenades transferències ordinàries, amb les quals es paguen les nòmines o els rebuts de l'aigua i la llum. La situació és tan greu que va portar el portaveu dels rectors, Francisco Toledo, de la Jaume I, a manifestar que si no es resolen els problemes, haurien de "declarar suspensió de pagaments" d'ací a poques setmanes. El comentari, tot i exagerat —les universitats, per la seua naturalesa jurídica, no poden declarar-se en bancarrota— testimoniava la situació límit a què han estat abocades.

Setge a les públiques

D'ençà de l'arribada del Partit Popular al poder, les universitats públiques han hagut d'afrontar tota una colla d'entrebancs de l'administració valenciana.

■ Dècada dels 90

Les universitats valencianes i la Generalitat, governada pel PSPV, posen les bases per a finançar les universitats públiques mitjançant un pla plurianual conjunt. El pla destina l'1% del PIB a les universitats, i la quantitat es reparteix entre totes, segons criteris com ara el nombre d'alumnes, els recursos per a cada carrera...

■ 1995

Eduardo Zaplana és elegit president de la Gene-

ralitat Valenciana.

■ 1996

Zaplana i el seu seguici de càrrecs populars abandonen tot d'una la inauguració del curs acadèmic de la UA, quan el rector Andrés Pedreño es nega a cedir la presidència de l'acte a Zaplana.

■ 1997

Al mes d'abril, Zaplana posa la primera pedra de la Universitat Miguel Hernández d'Elx (UMH), creada després de segregar de manera forçosa una part de la Universitat d'Alacant. Zaplana col·loca al capdavant de la UMH Jesús Rodríguez Marín, candidat derrotat pel rector de la UA d'ales-

hores, Andrés Pedreño.

■ 1997

La Generalitat Valenciana es nega a aprovar els estatuts de la Universitat de València, perquè inclouen al redactat el terme "català".

La negativa de la Generalitat va acompanyada d'una campanya d'assetjament al rector, Pedro Ruiz.

El claustre de la Universitat de València, al centre de la ciutat.

Molt més que finançament.

L'ofec econòmic a què la Generalitat sotmet les universitats és només l'enèsima topada d'una llarga llista d'atacs que fa més de deu anys que dura, fruit d'una política a favor de la universitat privada i de control de la pública (vegeu informació a sota). Zaplana, un home que es proclamava "liberal", va aterrar al món universitari com un gat en una sifonera. Va ser ell qui va decidir de crear una universitat, la Miguel Hernández d'Elx, a costa de desmembrar la Universitat d'Alacant, que va veure amb perplexitat com es creaven dos centres d'educació superior a una distància de 25 quilòmetres, en contra de qual-

sevol lògica econòmica i acadèmica. L'objectiu del president no era sinó crear una universitat a mida, a càrrec dels recursos públics. Aquest fet va posar en guàrdia els màxims dirigents de la resta d'universitats valencianes, que no tardaren gaire a patir en les seues pròpies institucions les maneres d'actuar del govern popular. Ho va fer sobretot el rector de la Universitat de València, Pedro Ruiz, amb qui Zaplana va tenir unes relacions molt tenses. Ruiz va rebutjar de soca-rel una proposta de llei per la qual es transferien competències del rector cap al consell social, i que finalment va ser aprovada. A aquest conflicte, s'hi va afegir, a més, la negativa de la Generalitat d'aprovar els estatuts del centre, perquè incloïen el terme "català", situació que es reproduïa a la Universitat Jaume I anys després.

La substitució de Zaplana per Camps, que havia tractat directament amb les universitats durant l'etapa com a conseller d'Educació, no va pas servir per a disminuir la pressió sobre les universitats, sinó que més aviat n'ha prolongat el descrèdit. Durant la seua etapa, s'han afavorit les universitats de tarannà religiós: la Universitat Cardenal Herrera - CEU ha fet un viratge cap a posicions cada vegada més messiàniques, amb neteges ideològiques i tot; i la Universitat Catòlica Vicente Màrtir ha aconseguit una projecció desproporcionada, a més del permís de la Generalitat per a impartir la carrera de medicina, decisió que ha fet esparverar els rectors de les universitats públiques. Tanmateix, el sùmmum de la perplexitat l'ha moti-

vat la decisió d'impulsar la Valencian International University (VIU), un projecte d'universitat a distància dissenyat d'amagatotis dels rectors i del qual se sap ben poca cosa, llevat que l'arquitecte Frank Gehry en dissenyarà la seu, que serà a Castelló.

Universitats indigents. Per fer aquest edifici, la conselleria d'educació ha donat carta blanca a l'arquitecte canadenc. Una actitud justament contrària a la que la Generalitat mostra amb el sistema públic universitari, que manté en una preocupant dieta econòmica. La Generalitat, ofegada en els propis deutes, no ha transferit els fons per a pagar les nòmines dels treballadors o els rebuts de l'aigua i la llum des de l'agost de l'any passat. Això, afegit al deute que s'acumula del pla d'infraestructures anunciat a bombo i platerets per Camps el 2005, ha propiciat que les universitats hagen hagut d'afrontar els pagaments més immediats amb fons propis, cosa que ha originat un important problema de liquiditat. "Ens hem trobat obligats a endarrerir els pagaments als proveïdors per manca de liquiditat", explica Màximo Ferrando, vice-rector d'economia de la Universitat de València (UV), una de les que més pateix pel volum d'alumnat i de plantilla. Ferrando tem que aquests retards acaben creant "increments dels nostres costos de funcionament, si repercuteixen finalment en les despeses financeres i en el preu dels seus futurs serveis a la universitat". La UV, a la qual deuen 241 milions, no és l'única víctima de l'estretor de diners. "A tots els serveis

■ 1999

El rector de la Universitat Politècnica de València, Justo Nieto, pròxim al PP no assisteix a l'acte de celebració dels 500 anys de la Universitat de València.

Pedro Ruiz

■ 2000

El rector de la UA, Andrés Pedreno, dimiteix arran del bloqueig a què la Generalitat sotmet el projecte de parc científic Medpark, un projecte emblemàtic del seu mandat.

■ 2001

La Generalitat Valenciana aprova un avantprojecte de llei pel qual es retalla el poder del rectorat en la presa de decisions a favor dels consells socials.

■ 2001

Al mes d'abril, el conseller d'Educació, Manuel Taracón, diu que els professors "fonamentalistes" formats per les universitats valencianes són els responsables de l'escàs ús del valencià i els acusa d'ensenyar un model de llengua que crea "fractura social".

■ 2003

Francesc Camps, nou president de la Generalitat Valenciana.

■ 2003

S'acaba el pla plurianual de finançament de les

universitats. Tot i la voluntat de les universitats de negociar un nou pla, amb certes modificacions, la Generalitat s'hi nega i es limita a prorrogar el pla curs a curs.

■ 2003

La Generalitat prohibeix a la Universitat Jaume I d'emprar els termes "País Valencià" i "català" en els estatuts. L'UJI recorre a la justícia, que sentència a favor de la universitat l'abril del 2005.

■ 2004

Camps crea la Conselleria d'Universitats i Empresa i posa al capdavant Justo Nieto, fins aleshores rector de la Universitat Politècnica de València i home pròxim al PP.

■ 2006

El conseller Nieto nomena Emilio Barberá se-

s'acumulen factures sense pagar d'un mes, dos mesos... Hi ha activitats que hem fet al març que no hem pagat", denuncia Cristian Sirvent, president del consell d'alumnes de la UA.

La falta de liquiditat, tot i ser important, no és el problema econòmic més greu a què s'enfronta el sistema d'universitats públiques valencianes. La deixadesa i la falta de voluntat política ha donat peu que les universitats hagen passat de tenir un sistema de finançament pioner a l'estat a un altre d'obsolet. Perquè les universitats públiques valencianes van ser de les primeres a tot l'estat espanyol que van consensuar amb la Generalitat —quan aquesta encara era governada per Lerma— d'aprovar plans plurianuals per a finançar-se sota els mateixos criteris. De plans, però, només se'n van aprovar dos, perquè des del 2003, quan es va acabar l'últim, el sistema de finançament ha anat prorrogant-se de manera sistemàtica per la negativa del Consell de negociar-ne un de nou. Les universitats reclamen, d'aleshores ençà, de revisar els criteris que actualment s'utilitzen per tal d'adaptar-los a una realitat universitària que ha canviat molt des que es van posar els fonaments del primer pla de finançament. "Sense això, ens trobem en una situació d'indefinió que no ens permet de planificar amb perspectiva i ens coarta a l'hora de fer infraestructures, dissenyar plantilles...", denuncia un dirigent de l'UJI. Per a José María Asencio Mellado, catedràtic de dret processal de la UA, "a les universitats, els passa igual com a la sanitat, l'educació i tot allò referit a l'estat

del benestar: les ofeguen, segurament amb la intenció última de fomentar la universitat privada".

Inèdita unitat. La situació límit a la qual s'han trobat abocades les universitats ha motivat un canvi de 180 graus en les relacions que tenen entre si. De la tradicional desconfiança (la pugna per l'adjudicació de carreres i de presupost ha suscitat autèntiques batalles) s'ha passat a un consens inaudit. Per primera volta, totes cinc universitats públiques valencianes parlen amb una sola veu, fins al punt que al febrer tots cinc van anunciar la creació de l'Associació Valenciana de Rectors per a defensar els seus interessos davant l'administració. L'acostament de posicions s'ha forjat des de l'etapa de Justo Nieto al capdavant de la fracassada conselleria d'Universitat i Empresa, engegada a l'anterior legislatura i que no ha tingut continuïtat en l'actual. Nieto havia exercit fins aleshores de rector de la Universitat Politècnica de València i sempre havia estat pròxim al PP. La seua condició d'ex-rector, que alguns van pensar que propiciaria un acostament entre universitat i administració, no va servir de res. Paradoxalment, ha estat durant la seua etapa com a conseller quan les relacions han acabat tibant-se al màxim. Nieto va nomenar secretari d'universitats Emilio Barberà, un controvertit ex-rector de la Universitat del País Basc que no s'ha estat d'amollar comentaris com ara que les universitats estaven "asfixiades, però de diners" i estirabots semblants. A Barberà, home de món que ha fet estades a l'Amèrica del

Nord, se li atribueix la paternitat de la Valencian International University, que ha acabat fent vessar el got de la paciència d'uns rectors que reclamen finançament de fa anys.

La distància entre els rectors i Barberà era tan gran que només la dimissió d'aquest últim, ara fa dues setmanes, ha pogut reactivar les converses entre universitats i Generalitat. De moment, el govern s'ha compromès a pagar el deute contret amb les universitats, en un termini de catorze anys. Amb aquesta qüestió urgent resolta, equips rectorals i Generalitat tornaran a asseure's per parlar del nou pla plurianual de finançament, sempre ajornat. Els rectors advoquen per canviar els criteris de finançament i adaptar-los a una nova realitat i, sobretot, preparar el sistema públic universitari per afrontar amb prou recursos el procés per a la implantació de l'espai europeu d'ensenyament superior (l'anomenat *procés de Bolonya*, que inclou classes amb menys alumnes, ensenyament més personalitzat... i, per tant, més despeses) amb garanties durant el curs 2009-2010. "És impossible d'aplicar Bolonya amb les directrius que tenim ara" explica un alt càrrec de l'UJI. "Necessitem recursos si no volem violar l'esperit de la reforma." I si, com en les altres ocasions, el nou pla de finançament no veu la llum? "Aleshores —diu el professor de dret Asencio Mellado— caldran mobilitzacions contundents: no començar les classes al setembre seria una bona opció."

V. Tena

Justo Nieto

cretari d'Universitats i Ciència. Durant l'etapa en què Barberà havia estat rector de la Universitat del País Basc, la justícia l'havia condemnat pel fet d'haver-se apropiat indegudament 34.900 euros.

■ **2006**

Justo Nieto impulsa la VIU (Valencian

International University), una universitat privada a distància amb finançament públic. Els rectors de les cinc universitats valencianes s'hi oposen.

■ **Març 2007**

La Generalitat aprova de concedir els estudis de medicina a la Universitat Catòlica Sant Vicent Màrtir, de l'arquebisbat de València, tot i l'opinió contrària dels rectors de les universitats públiques.

■ **Abril 2008**

El conseller Alejandro Font de Mora i Emilio Barberà van a Califòrnia per encomanar a l'arquitecte Frank Gehry la construcció de la seu de la VIU, a Castelló. Alhora, la Generalitat reconeix un deute contret amb les universitats públiques de 891 milions d'euros.

■ **Febrer 2008**

Els cinc rectors de les universitats públiques valencianes creen l'Associació d'Universitats Públiques.

■ **Maig 2008**

El conseller Alejandro Font de Mora destitueix Emilio Barberà quan el diari *El País* destaca que combina la seua activitat pública amb el càrrec d'administrador d'una empresa de biotecnologia. Una setmana abans, el portaveu dels rectors, Francisco Toledo, havia advertit que, si no es resolva el problema del deute financer, les universitats haurien de "presentar suspensió de pagaments".

Emilio Barberà